

Fecr Yayınları: 802

**İSLÂM ve TÜRK AİLE HUKUKUNDA
KADIN-ERKEK
-EŞ Mİ/EŞİT Mİ-**

Vildan SALİ DUMAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Şubat 2024

ISBN: 978-625-6602-55-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

**İSLÂM ve TÜRK AİLE HUKUKUNDA
KADIN-ERKEK**

-EŞ Mİ/EŞİT Mİ-

Vildan SALİ DUMAN

Ankara 2024

Dr. Av. Vildan SALİ DUMAN

1977 yılında Balıkesir'in Gönen ilçesinde doğdu. Aslen Dursunbeylidir. İlkokulu Balıkesir Ali Hikmet Paşa İlkokulunda, ortaokul ve liseyi Balıkesir İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 1995 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandı. Mezuniyetinin ardından 2008'e kadar Bursa'da serbest avukatlık yaptı. 2015 yılında Bursa Uluğ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslâm Bilimleri Bölümü, İslâm Hukuku Anabilim Dalında "İslâm Aile Hukuku ve Türk Aile Hukukunda Kadın-Erkek Eşitliğinin İstisnaları" başlıklı teziyle yüksek lisansını; 2022 yılında "Fukahânın Kadın Tasavvurunun İctihadî Hükümlere Yansıması" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Halen özel bir şirketin hukuk danışmanlığını yürütmektedir. 2023 yılında "Fukahânın Kadın Tasavvuru -Fıkhî Hükümler Bağlamında-" isimli kitabı yayınlandı. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayınlanmış üç makalesi, üç tebliğ sunumu ve bir adet kitap bölümü vardır. Evli ve iki çocuk annesidir.

“*Kadın-erkek*” olmaktan öte,
“*insan*” olabilen ve kalabilenlere...

ÖN SÖZ

Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a (c.c.), salât-ü selâm da O'nun sevgili habîbi, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) dir.

Kadın-erkek eşitliği, yüzyıllar boyunca tartışılmış, fakat tam anlamıyla sonuca ulaşmamış bir konudur. İlk insan Hz. Âdem ve Hz. Havvâ'nın yaratılmasından başlayarak kadın ve erkeğin arasındaki farklılıkların, üstünlük veya aşağılanma nedeni olup olmadığı üzerinde durulmuştur.

Eşitlik kavramına farklı bakış açılarıyla yaklaşan Türk aile hukuku ve İslâm aile hukuku, bu kavramı kendine özgü ifadelerle açıklamıştır. Türk aile hukukuna göre kadın ve erkek arasındaki eşitlik, mutlak eşitlik olup hiçbir ayırımın yapılmamasını öngörmektedir. İslâm aile hukuku ise eşitlikten ziyade adalet prensibi üzerinde durmakta, temel haklarda bütün insanları eşit görürken, yaratılış ve kabiliyetlerdeki farklılıkları da göz ardı etmemektedir.

Bazen bu hakkın tesliminde eşitliği bozan unsurlar ortaya çıkmaktadır. Bunlar, cinsiyet, psikolojik farklılık, sıhhat veya din ayrılığı gibi faktörlerden kaynaklanabilir. Ortaya çıkan bu engellerde eşitliği bozmak bir eşitsizlik olarak değerlendirilse de, İslâm aile hukukuna göre her eşitsizlik adaletsizlik değildir.

Bu çalışma, giriş ve dört bölümden oluşan mukayeseli bir araştırma olarak düzenlenmiştir. Türk aile hukuku ve İslâm aile hukukunda, kadın-erkek eşitlikleri üzerinden, kadın-erkek eşitsizliklerine vurgu yapılarak çalışmanın ana konusu oluşturulmuştur. Birinci bölümde konu ile ilgili kavramların tanımlamaları yapılarak çalışmaya başlanmış ve konunun daha iyi kavranması hedeflenmiştir. İkinci bölümde Türk aile hukukunda, üçüncü bölümde İslâm aile hukukunda kadın-erkek eşitlik ve eşitsizlikleri tespit ve tahlil edilmiştir. Dördüncü bölümde ise Türk aile hukuku ve İslâm aile hukukunda kadın-erkek eşitliğinin istisnaları

mukayese edilmiştir. Bu çalışmada objektif bir bakış açısıyla kadın-erkek arasındaki eşitsizlikler ele alınmaya çalışılmıştır.

Elinizdeki kitap, 2015 yılında savunduğum yüksek lisans tezimin düzenlenmiş ve güncellenmiş halidir. Eksikim ve kusurum varsa affınıza sığınır, istifadenize sunarım. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen başta Prof. Dr. Ali Kaya olmak üzere bütün hocalarıma müteşekkirim. İlim yolculuğumda yol arkadaşım olmaktan hiç vazgeçmeyen cânım kardeşlerim, annem ve babam, oğlum Bera ve kızım Verda iyiki varsınız. Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Vildan SALI DUMAN
Yeşil Bursa/2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
KISALTMALAR	17
GİRİŞ	19
1. Araştırmanın Konusu	19
2. Araştırmanın Amacı	19
3. Araştırmanın Metodu	20

BİRİNCİ BÖLÜM

EŞİTLİK VE İSTİSNA İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	21
1. Eşitlik	21
2. Hak	26
3. Adâlet	27
4. Denklik	28
5. Kadın	30
6. Erkek	31
7. Evlilik-Nikâh	32
8. Aile	36
9. İstisna	38

İKİNCİ BÖLÜM

İSLÂM AİLE HUKUKUNDA KADIN-ERKEK EŞİTLİĞİNİN İSTİSNALARI VE ANALİZİ	41
1. Genel Olarak	41
1.1. Ontolojik Açıdan Kadın-Erkek Eşitliği	43
1.2. Eşitliğin Kur'ân-ı Kerim'deki Yeri	45
1.2.1. Hz. Havvâ'nın Yaratılması	45
1.2.2. İnsan Olarak Eşitlik	47
1.2.3. Yaratılıştaki Eşitlik	51
1.2.4. Saygınlıkta Eşitlik	52
1.2.5. Din ve Vicdan Hürriyetinde Eşitlik	52
1.2.6. Fikir Özgürlüğünde Eşitlik	53
1.2.7. Can Güvenliğinde Eşitlik	55
1.2.8. İyi ve Güzel Özelliklerde Eşitlik	56
1.2.9. Cinsellikte Eşitlik	56

1.2.10. Eğitimde eşitlik-----	57
1.2.11. Tesettür ve İffetle Eşitlik -----	58
1.3. Eşitliğin Sünnetteki Yeri -----	59
1.4. Hak-Eşitlik İlişkisi-----	60
1.5. Adalet- Eşitlik İlişkisi -----	61
2. Evlilik Öncesi İşlem ve Uygulamalarda Eşitlik ve İstisnaları----	62
2.1. Eş Seçimi-----	62
2.2. Kefâet -----	63
2.2.1. Kefâetin Hükümü-----	63
2.2.2. Kefâetin Hukukî Sonuçları-----	67
2.3. Görme-Görüşme -----	69
2.4. Nişanlılık -----	69
2.5. Evlilik Yaşı -----	70
3. Evlilik Sonrası İşlem ve Uygulamalarda Eşitlik ve İstisnaları--	71
3.1. Erkeğin Konumu Bakımından -----	71
3.2. Kadının Konumu Bakımından-----	78
3.3. İşbölümü Bakımından -----	79
3.4. Kocanın Emîn-Kadının Emânet Görülmesi Bakımından -----	81
3.5. İzin Alma-Verme Bakımından-----	82
3.6. Güzel Geçinme Bakımından -----	83
3.7. Cinsellik Bakımından -----	84
3.8. Erkeğin Koruyan, Kadının Korunan Olması Bakımından -	85
3.9. Erkeğin Baba, Kadının Anne Olması Bakımından-----	86
3.10. Velâyet Bakımından -----	87
4. Nesep Hukuku Hükümlerinde Eşitlik ve İstisnaları -----	88
4.1. Nesep Bakımından -----	88
4.2. Hidâne Bakımından -----	89
4.2.1. Hidâne Ehliyetinin Genel Şartları -----	89
4.2.1.1. Genel Şartlar-----	89
4.2.1.2. Kadında Aranan Özel Şartlar -----	90
4.2.1.3. Erkekten Aranan Özel Şartlar -----	90
4.2.2. Hidâne Hakkında Öncelik-----	91
4.2.3. Hidâne Süresi -----	93
4.2.4. Hidâne Meskeni -----	93
4.2.5. Hidâne Altındaki Çocuğu Ziyaret-----	93
4.2.6. Hidâne Nafakası -----	94
4.3. Radâ' -----	94

5. Evlenme Akdinin Malî Sonuçları Bakımından Eşitlik ve İstisnaları	95
5.1. Mehir Hakkı ve Yükümlülüğü Bakımından	95
5.2. Çeyiz ve Ev Eşyası Hazırlama Yükümlülüğü Bakımından	98
5.3. Nafaka Yükümlülüğü Bakımından	98
5.4. Mirasçılık Bakımından	102
6. Kadın ve Erkeğin Nüşûzu Hükümlerinde Eşitlik ve İstisnaları	102
6.1. Kadının Nüşûzu ile İlgili Hükümler Bakımından	102
6.2. Kocanın Nüşûzu ile İlgili Hükümler Bakımından	107
6.3. Şikâk Hali ile İlgili Hükümler Bakımından	109
6.4. İrâz Halindeki Hükümler Bakımından	110
6.5. Tahkîm Müessesesi ve Uygulaması ile İlgili Hükümler Bakımından	110
6.5.1. Hakemlerde Aranacak Şartlar Bakımından	114
6.5.2. Kadının Hakem Olması Bakımından	114
7. Evliliği Sona Erdirme Hak ve Yetkisi Bakımından Eşitlik ve İstisnaları	115
7.1. Talâk	116
7.1.1. Dönülebilir Olup Olmaması Bakımından	119
7.1.1.1. Ric'î Talâk	119
7.1.1.2. Bâin Talâk	119
7.1.2. Sünnete Uygunluğu Bakımından	120
7.1.2.1. Sünnî Talâk	120
7.1.2.2. Bid'î Talâk	120
7.2. Tefvîz-i Talâk Uygulaması Bakımından	120
7.3. Muhâlea Uygulaması Bakımından	121
7.4. Tefrik Uygulaması Bakımından	123
7.4.1. Hukukî Geçersizlik Nedeniyle Mahkemenin Evliliğe Müdahalesi	123
7.4.2. Eşlerin Ayrılma Talebi Doğrultusunda Mahkemenin Evliliğe Müdahalesi	124
7.5. Îlâ Uygulaması Bakımından	125
7.6. Liân Uygulaması Bakımından	126
7.7. Zihâr Uygulaması Bakımından	127
7.8. Hulle Uygulaması Bakımından	128
8. Evliliğin Sona Ermesinin Sonuçlarında Eşitlik ve İstisnaları	129
8.1. İddet Bakımından	129
8.1.1. İddet Çeşitleri	130

8.1.2 İddetin Hukukî Sonuçları -----	130
8.2. İrtidâd veya İslâma Girmenin Nikâha Etkisi-----	131
9. İstisnaların Değerlendirilmesi -----	132
9.1.Kadın ve Erkek Arasındaki Farklılıkların Tahlili -----	132
9.1.1. Eşitsizliğin Linguistik Açıdan Tahlili -----	133
9.1.2. Eşitsizliğin Antropolojik Açıdan Tahlili -----	133
9.1.2.1. Kadın Psikolojisi-----	133
9.1.2.2. Hayız ve Nifas Hali -----	135
9.1.2.3. Doğurganlık Hali -----	136
9.1.2.4. Doğum Kontrolü-----	137
9.2. İstisnaların Tahlili -----	138
9.2.1. Aile Reisliği – Kavvâmlık -----	138
9.2.2. İtaatkâr Kadın -----	138
9.2.3. Boşanma Hakkı-----	139
9.2.4. Nüşûz Halinde Yaptırımlar -----	140
9.2.5. İzin Alma-----	141
9.2.6. İbadet Hususu -----	141
9.2.7. Kefâet -----	142
9.2.8. Velinin Hükümü -----	143
9.2.9. Hidâne -----	144
9.2.10. Erkeğin Çok Eşliliği -----	144
9.2.11. Çok Eşliliğin Zaruret Olduğuna Dair Sunulan Gereklere -----	149
9.2.12. Bekâret-----	152
9.2.12.1. Erkekten Bekâret-----	153
9.2.12.2. Kadında Bekâret-----	153
9.2.13. Kadının Ehl-i Kitapla Evlenememesi-----	154

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK AİLE HUKUKUNDA KADIN-ERKEK EŞİTLİĞİNİN İSTİSNALARI VE ANALİZİ -----

1. Genel Olarak -----	157
1.1. Türk Medeni Kanunu -----	158
1.2. Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Getirilen Değişiklik ve Yenilikler -----	159
2. Evlilik Hukuku -----	160
2.1. Nişanlanma -----	160

2.2. Evlenme-----	161
2.3. Evlilik Yaşı -----	162
2.4. Evlendirme Memuru -----	162
2.5. Yasal Yerleşim Yeri-İkâmetgâh -----	163
2.6. Aile Konutu -----	163
2.7. Evlilik Birliğinin Yönetimi ve Giderlere Katılma-----	165
2.8. Ev Düzeni-----	166
2.9. Evlilik Birliğinin Korunması -----	167
2.10. Evlilik Birliğinin Korunmasına Yönelik Önlemler-----	167
2.11. Evlilik Birliğinin Temsili -----	169
2.12. Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk -----	170
2.13. Eşlerin Meslek ve İş Seçimi-----	170
2.14. Bilgi Verme Ödevi-----	171
2.15. Evli Kadının Soyadı-----	172
2.16. Eşlerin Sözleşme Özgürlüğüne Getirilen Kısıtlamalar-----	173
2.17. Evlilik Devam Ederken veya Ayrılık Durumunda Ortak Konut ve Ev Eşyası-----	174
2.18. Sulh Hukuk Mahkemesinin Onaylaması Öngörülen İşlemler -----	175
2.19. Evli Kadının Dava Ehliyeti -----	176
2.20. Evli Kadının Kocasını Lehine Üçüncü kişilerle Yaptığı Hukukî İşlemler -----	176
2.21. Eşler Arasında Cebrî İcra yasağı-----	177
2.22. Aile İçi Şiddet-----	178
3. Evlilikte Mal Rejimi-----	179
3.1. Mal Rejimi Kavramı-----	179
3.2. Türk Medeni Kanunu'nda Mal Rejimleri-----	180
3.2.1. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi -----	180
3.2.2. Mal Ayrılığı Rejimi-----	181
3.2.3. Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi -----	181
3.2.4. Mal Ortaklığı Rejimi-----	182
4. Boşanma ve Neticeleri -----	183
4.1. Tazminat Davası-----	184
4.2. Boşanma ve Ayrılık Davalarında Yetkili Mahkeme-----	184
4.3. Nafaka-----	184
4.4. İddet-----	185
5. Nesep Hukuku -----	186

5.1. Neseb Kavramı-----	186
5.2. Nesebin Hükümleri-----	186
5.2.1. Soyadı-----	186
5.2.2. Çocuk ile Kişisel İlişki-----	187
5.2.3. Çocukların Bakım ve Eğitim Giderlerinin Karşılana- ması-----	187
5.2.4. Karşılıklı Yükümlülükler-----	187
5.2.5. Evlât Edinme-----	187
6. Velâyet-----	189
6.1. Velâyetin Kullanılması-----	190
6.2. Velâyetin Kapsamı-----	190
6.3. Çocuğun Korunması-----	190
6.4. Çocuğun Malları-----	191
6.5. Üvey Çocuklara Özen Gösterme-----	192
7. Vesâyet-----	192
8. İstisnaların Değerlendirilmesi-----	193
8.1. Evli Kadının Soyadı-----	193
8.2. Aile Reislığının Kaldırılması-----	198
8.3. Kadın İçin Bekleme Süresi -İddet-----	200
8.4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi-----	200
8.5. Aile İçi Şiddet-----	201
8.6. Kadının Bekâreti-----	202
8.7. Boşanma Sebeplerinde Affın Yeri-----	202

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AİLE HUKUKU HÜKÜMLERİNDEKİ EŞİTLİĞİN İSTİSNALARI BAKIMINDAN İSLÂM AİLE HUKUKU İLE TÜRK AİLE HUKUKUNUN MUKAYYESİ -----	205
1. Evlilik Yaşı-----	205
2. Kefâet-----	206
3. Nikâh-----	206
4. Mehir-----	207
5. İkametgâh-----	207
6. Aile Reislığı-----	207
7. Soyadı-----	208
8. Din Farklılığı-----	210
9. Çok Eşlilik-----	210

10. İzin -----	211
11. Mal Rejimi -----	211
12. Dövmeye Hakkı-----	212
13. Boşanma Hakkı-----	213
14. Boşanma Sebepleri -----	213
15. İddet -----	214
16. Radâ‘ -----	214
17. Velâyet -----	214
18. Nesep -----	215
19. Evlât Edinme -----	216
20. Bekâret -----	217
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME-----	219
BİBLİYOGRAFYA -----	221